

Nr 21.

Ankom till riksdagens kansli den 15 mars 1945 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om val av borgmästare och lagfaren rådmän.

Genom en den 26 januari 1945 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 28, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att, under förutsättning att av riksdagen såsom vilande antaget förslag till ändrad lydelse av § 31 regeringsformen varder slutligen godkänt, antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

om val av borgmästare och lagfaren rådmän.

I anledning av § 31 regeringsformen förordnas som följer.

Inledande bestämmelser.

1 §.

När befattning som borgmästare eller lagfaren rådmän blivit ledig, skall för upprättande av förslag till befattningens besättande förrättas val enligt vad nedan stadgas.

Konungen äger förordna om uppskov med befattningens besättande. Väcker i stad fråga om uppskov och sökes sådant inom en månad från det befattningen blev ledig, eller skall efter vad särskilt är stadgat anmälan om ledigheten göras hos Konungen, skall med åtgärd för befattningens tillsättande anstå till dess Konungen förordnat att befattningen skall besättas eller tiden för meddelat uppskov gått till ända.

Förberedande åtgärder.

2 §.

Där ej med besättande av ledigbliven befattning skall anstå, har magistraten att ofördröjligen i allmänna tidningarna och medelst anslag å rådhuset kungöra ledigheten, med tillkännagivande att till Konungen ställd ansökan till befattningen, åtföljd av tjänsteförteckning, skall hava inkommit till magistraten inom en månad från det kungörelsen blivit införd i allmänna tidningarna.

3 §.

Efter ansökningstidens utgång skall magistraten överlämna ansökningshandlingarna till hovrätten, som har att avgiva yttrande rörande sökandena och ordningen mellan de tre vilka enligt hovrättens mening med hänsyn till förtjänst och skicklighet böra främst ifrågakomma, med anmärkande tillika om hovrätten finner någon av sökandena icke vara behörig till befattningen. Då fråga är om rådmanstjänst, skall magistraten vid ansökningshandlingarnas överlämnande till hovrätten avgiva eget utlåtande i ärendet.

Sedan handlingarna i ärendet återställts, har magistraten, då borgmästar-tjänst skall tillsättas, att omedelbart föranstalta om val enligt vad nedan sägs; är fråga om rådmanstjänst, skall magistraten överlämna handlingarna jämte hovrättens yttrande till stadsfullmäktige.

Val av borgmästare.

4 §.

För val av borgmästare gälle med de undantag som föranledas av föreskrifterna i denna lag i tillämpliga delar vad om val av stadsfullmäktige är stadgat.

5 §.

Magistraten skall utsätta dag, tider och ställen för valet.

Kungörelse om valet skall minst två veckor förut anslås å rådhuset och därjämte inom samma tid införas i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för staden intagas. I kungörelsen skall meddelas uppgift å sökandena till befattningen och ordningen mellan de tre i hovrättens yttrande främst upptagna, med anmärkande tillika om någon av sökandena enligt hovrättens mening icke är behörig till befattningen. I kungörelsen skall tillkännagivas dag, tider och ställen för valet samt varest ansökningshandlingarna och hovrättens yttrande under tiden till valet tillhållas de röstberättigade.

6 §.

För valet utgör staden en valkrets, vilken dock, där så för rösternas uppsamlande anses nödigt, må av magistraten delas i lämpligt antal valdistrikt. Vid sådana skilda förrättningar äger magistraten låta sig företrädas av deputerade, tre i varje valdistrikt, av vilka en av magistraten förordnas till ordförande. Till deputerad må i händelse av behov utses den som eljest ej tillhör magistraten. I den mån suppleanter för valförrättarna eller särskilda protokollförare anses erforderliga må sådana av magistraten förordnas.

Valsedel må avlämnas endast vid förrättning som avses i första stycket; och skall förty vad i kommunala vallagen stadgas om rätt att i vissa fall avlämna valsedel å postanstalt, beskickning eller konsulat icke äga tillämpning.

7 §.

Valsedel må ej förses med partibeteckning. Valsedel skall innehålla namn å en, två eller tre till befattningen behöriga personer. Namnen skola å valsedeln uppföras i följd, det ena under det andra.

Är något namn å valsedel överstruket, eller framgår med avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt vem därmed åsyftas, eller upptager valsedel namn å någon som är obehörig, anses sådant namn såsom obefintligt. Äro å valsedel upptagna flera giltiga namn än tre, anses det eller de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

8 §.

Sammanräkning av valsedlarna skall påbörjas inom sju dagar efter valdagen. Särskild sammanräkning skall ske för besättande av vart och ett av de tre förslagsrummen.

Vid första sammanräkningen gäller varje valsedel såsom hel röst för det första, såsom halv röst för det andra och såsom tredjedels röst för det tredje å densamma upptagna namnet. Det namn som fått högsta rösttalet erhåller första förslagsrummet.

Vid andra sammanräkningen gäller valsedel, vilken icke upptager det namn som erhållit första förslagsrummet, på det sätt som för första sammanräkningen stadgats. Valsedel, vilken innehåller det namn som uppförts i första förslagsrummet, gäller såsom halv röst för det första och såsom tredjedels röst för det andra av de återstående namnen. Det namn som vid sammanräkningen fått högsta rösttalet erhåller andra förslagsrummet.

Vid tredje sammanräkningen gäller valsedel, som icke upptager något av de redan på förslaget uppförda namnen, på det sätt som för första sammanräkningen stadgats. Valsedel, som upptager ett av dessa namn, gäller såsom halv röst för det första och såsom tredjedels röst för det andra av de återstående namnen. Valsedel, som upptager båda de uppförda namnen, gäller såsom tredjedels röst för det återstående namnet. Det namn som vid tredje sammanräkningen fått högsta rösttalet erhåller tredje förslagsrummet.

Mellan lika rösttal skiljes genom lottning.

Därest vid sammanräkningen av rösterna befinnes, att någon som ej är sökande till befattningen skulle enligt ovan upptagna bestämmelser ifrågakomma till ett av förslagsrummen, har magistraten att inhämta uppgift av honom huruvida han är villig att mottaga kallelsen. Förklarar han sig ej vara villig att mottaga densamma, eller avgiver han icke svar å magistratens förfrågan inom två veckor efter det meddelandet blivit honom i rekommenderat brev tillsänt, betraktas hans namn såsom obefintligt och företages med iakttagande härav i nödig utsträckning ny sammanräkning av rösterna.

9 §.

Så snart efter slutförd sammanräkning av rösterna kan ske skall magistraten, med ledning av ovan lämnade föreskrifter, upprätta förslag till besät-

tande av befattningen. Å tid, som meddelas genom anslag å rådhuset och medelst införande av kungörelse i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för staden intagas, skall valets utgång offentligen tillkännagivas å rådhuset genom uppläsning av de vid sammanräkningen och förslagets upprättande förda protokollen, och skall därvid jämväl besvärshänvisning lämnas. Valförrättningen anses därmed avslutad.

10 §.

Över valet må anföras besvär vilka, ställda till Konungen, skola inom tjugu dagar efter valförrättningens avslutande hava inkommit till länsstyrelsen, som efter inhämtande av vederbörandes förklaringar har att med eget yttrande insända besvärshandlingarna till Konungen. Ej må klagan över något av magistraten på grund av denna lag meddelat beslut föras annorledes än i sammanhang med klagan över valet.

Val av lagfaren rådman.

11 §.

Val av lagfaren rådman förrättas av stadsfullmäktige med iakttagande av vad nedan stadgas.

12 §.

Valet skall förrättas med enkla, slutna och omärkta sedlar.

I övrigt gälle i fråga om valet vad i 7 och 8 §§ är stadgat; dock må å valsedel ej upptagas namn å någon som ej inom föreskriven tid sökt tjänsten. Förekommer å valsedel sådant namn, anses det såsom obefintligt.

13 §.

Så snart efter slutförd sammanräkning av rösterna kan ske skola stadsfullmäktige, med ledning av ovan lämnade föreskrifter, upprätta förslag till besättande av befattningen. Protokoll över sammanräkningen och förslagets upprättande skall jämte handlingarna i ärendet tillställas magistraten.

14 §.

Vill någon klaga över valet, gälle därom vad i fråga om besvär över stadsfullmäktiges beslut i allmänhet är stadgat.

Gemensamma bestämmelser.

15 §.

Avlämnade valsedlar skola, sedan de uppräknats och protokollförts, förvaras under försegling till dess valet vunnit laga kraft eller i händelse av besvär dessa blivit avgjorda.

16 §.

Protokollet över valförrättningen skall jämte övriga handlingar i ärendet av magistraten insändas till länsstyrelsen, som efter det valet vunnit laga kraft ofördröjligen översänder handlingarna till Konungen.

Denna lag träder i kraft den dag, då Konungen låter i riksdagen uppläsa öppet brev att kungörelse utfärdats om ändrad lydelse av § 31 regeringsformen. Genom lagen upphävas lagen den 14 mars 1921 (nr 89) om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm så ock vad i lag eller särskild författning eljest finnes mot denna lag stridande.

I § 31 regeringsformen i dess gällande lydelse föreskrives, att då fråga uppkommer om utseende av borgmästare i stad med egen jurisdiktion, stadens röstberättigade män och kvinnor äga föreslå tre behörige personer, varefter Konungen bland de föreslagna utnämner en till innehavare av befattningen. På samma sätt skall förhållas med rådmans- och magistratssekreteraresysslorna i Stockholm. Närmare bestämmelser om val för upprättande av förslag till ifrågavarande befattningar skola meddelas genom särskild, av Konungen och riksdagen samfällt stiftad lag. Med stöd av sistnämnda stadgande har utfärdats lagen den 14 mars 1921 om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm. I fråga om rådmans-tjänsterna i andra städer än Stockholm gäller på grund av äldre författningar, att rådmän utses av stadsfullmäktige, varefter länsstyrelsen utfärdar fullmakt för den valde.

Enligt 4 kap. 2 § nya rättegångsbalken skola borgmästare och rådmän utnännas av Kungl. Maj:t. Därvid förutsättes, att val dessförinnan skall äga rum. Några bestämmelser om valet ha ej upptagits i paragrafen, utan detta ämne har hänvisats till särskild lagstiftning.

Med skrivelse den 17 mars 1944 överlämnade processlagberedningen betänkande med förslag till lag om införande av nya rättegångsbalken m. m. (SOU 1944: 9 och 10). Betänkandet innehöll bland annat utkast till viss ändring av § 31 regeringsformen. Ett med detta utkast överensstämmande förslag till grundlagsändring framlades därefter genom proposition, nr 246, för 1944 års riksdag och antogs efter hemställan av konstitutionsutskottet av riksdagen som vilande. Förslaget innebär icke någon ändring i fråga om reglerna för tillsättning av borgmästartjänst. Stadgandet att samma regler som för borgmästartjänst skola tillämpas med avseende å rådmän och magistratssekreterare i Stockholm har däremot ersatts med en för alla städer gällande föreskrift att, då lagfaren rådmän skall tillsättas, staden äger föreslå tre behörige personer, av vilka Konungen utnämner en till befattningen. Det har förutsatts, att stadens förslagsrätt i detta fall skall utövas av stadsfullmäktige. Vad angår valproceduren hänvisas liksom beträffande borgmästartjänst till särskild, av Konungen och riksdagen samfällt stiftad lag.

Innehållet av § 31 regeringsformen enligt dess alltjämt gällande lydelse och enligt den lydelse, som antagits som vilande av 1944 års riksdag, framgår av följande uppställning:

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

§ 31.

Till borgmästaretjänst i stad äge där bosatta och i stadens allmänna angelägenheter röstberättigade män och kvinnor föreslå tre behörige personer. Varje röstberättigad äger en röst. Bland de föreslagne utnämner Konungen en till *borgmästare*. På samma sätt förhållas med rådmans- och magistratssekreteraresysslorna i Stockholm.

Till borgmästaretjänst i stad äge där bosatta och i stadens allmänna angelägenheter röstberättigade män och kvinnor föreslå tre behörige personer. Varje röstberättigad äger en röst. *Till tjänst som lagfaren rådman i stad äge staden föreslå tre behörige personer.* Bland de sålunda föreslagne utnämner Konungen en till *innehavare av den ifrågavarande tjänsten.*

Närmare bestämmelser om val för upprättande av förslag till de tjänster, nu sagts, meddelas genom särskild, av Konungen och riksdagen samfällt stiftad lag.

I anslutning till de nya stadgandena i § 31 regeringsformen har processlagberedningen, som ansett att bestämmelserna om borgmästarval och rådmansval borde sammanföras i en gemensam lag, utarbetat ett förslag till *lag om val av borgmästare och lagfaren rådman i stad*, vilket förslag ligger till grund för det genom förevarande proposition framlagda lagförslaget.

Om utformningen av och motiveringen till beredningens förslag må följande nämnas.

I 1 § meddelas bestämmelser om kungörande av ledighet å borgmästar- eller rådmantjänst samt om ordningen för sökande av sådan tjänst. Paragrafen ansluter sig nära till motsvarande stadganden i 1921 års lag om val av borgmästare m. m.

Första stycket av 2 § innehåller en allmän föreskrift att för val av borgmästare i tillämpliga delar skall gälla vad om val av stadsfullmäktige är stadgat. Från denna regel, som hämtats från 6 § i 1921 års lag, ha dock av praktiska skäl gjorts vissa undantag, vilka likaledes äga motsvarighet i gällande rätt.

I andra stycket har upptagits bestämmelse att val av rådmän skall förrättas av stadsfullmäktige. Detta innebär, i överensstämmelse med det förslag till grundlagsändring som framlagts vid 1944 års riksdag, att rådmän i Stockholm icke längre skall väljas av de röstberättigade direkt.

Under 3—5 §§ givas regler om vad magistraten efter ansökningstidens utgång har att iakttaga med avseende å valets förberedande och verkställande.

I denna del innefatta de föreslagna stadgandena den nyheten, att inkomna

ansökningshandlingar före valet skola översändas till hovrätten för inhämtande av hovrättens yttrande angående sökandenas kvalifikationer för befattningen. Enligt beredningens mening vore en dylik prövning av offentlig myndighet ägnad att underlätta valmännens ställningstagande och därigenom bereda ökad trygghet för ett lämpligt val. Beredningen erinrar i detta sammanhang om att förslag i sådan riktning framlagts redan tidigare i ett av särskilda sakkunniga den 8 november 1933 avgivet betänkande angående ordningen för stadsdomartjänsternas tillsättande m. m. (SOU 1933: 31). I 5 § av beredningens förslag har dessutom upptagits föreskrift att, då fråga är om rådmansval, magistraten skall vid ansökningshandlingarnas översändande till hovrätten bifoga eget yttrande.

Vad angår den närmare innebörden av hovrättens uppgift förordades i 1933 års betänkande, att hovrätten skulle upprätta förslag å de tre sökande som med hänsyn till förtjänst och skicklighet främst borde ifrågakomma till befattningen. Beredningen har, för att starkare framhålla att hovrätten har att beakta alla de omständigheter som äro av betydelse, förordat att som kvalifikationsgrund uttryckligen omnämnas, jämte förtjänst och skicklighet, även lämplighet för befattningen. I överensstämmelse därmed har i beredningens text hovrättens uppgift angivits vara att avgiva yttrande rörande de sökande samt ordningen mellan de tre som enligt hovrättens mening med hänsyn till förtjänst och skicklighet samt lämplighet i övrigt för befattningen borde främst ifrågakomma vid valet. Härjämte skall hovrätten anmärka, om hovrätten finner någon av de sökande icke vara till befattningen behörig.

Sedan hovrättens yttrande avgivits, skall det enligt förslaget åligga magistraten att bringa yttrandet till valmännens kännedom. Vid borgmästarval skall sålunda i valkungörelsen angivas, förutom sökandenas namn, även ordningen mellan de tre som hovrätten satt främst samt varest hovrättens yttrande under tiden till valet hålles tillgängligt för de röstberättigade. Har hovrätten funnit någon av sökandena obehörig, skall jämväl detta anmärkas i kungörelsen. Vid rådmansval skall magistraten överlämna hovrättens yttrande till stadsfullmäktige.

I 6—8 §§ i förslaget ha upptagits bestämmelser om valsättet samt angående valsedlarnas innehåll och röstberäkningen m. m.

Liksom enligt gällande rätt skall enligt förslaget vid val av borgmästare å valsedel kunna upptagas namn å person som icke sökt befattningen. Om rötsammanräkningen ger till resultat att sådan person ifrågakommer till förslagsrum, skall det åligga magistraten att inhämta uppgift av honom huruvida han är villig att mottaga kallelsen. Förklarar han sig ej vara villig eller svarar han icke på magistratens förfrågan inom viss tid, betraktas hans namn som obefintligt och ny sammanräkning verkställs.

Beredningen har övervägt, om icke rätten att rösta på personer utom sökandenas krets borde upphöra. Som framgår av beredningens betänkande framställdes under förarbetena till 1921 års lag från flera håll yrkanden i sådan riktning. Föredragaude departementschefen erinrade emellertid, att

exempel kunde anföras på att personer som varit synnerligen lämpliga som borgmästare icke velat anmäla sig som sökande men sedermera då röstningen medfört att de kunnat uppföras på förslag ställt sig till förfogande och även blivit utnämnda till befattningen. Då rätten att rösta även å annan än sökande alltså i vissa fall varit till fördel, fann departementschefen valrätten i fråga om borgmästartjänst icke böra begränsas till de sökande. Även beredningen har, under hänvisning till vad sålunda yttrades, ansett övervägande skäl tala för att den gällande ordningen på denna punkt bibehålles.

I fråga om rådmansval har beredningen däremot ansett, att valrätten borde begränsas på sätt som nyss angivits. I förslaget stadgas därför, i anslutning till vad nu gäller om val av rådmän i Stockholm, att valsedel vid rådmansval icke må upptaga någon som ej anmält sig som sökande till befattningen.

Även beträffande valsedlarnas innehåll i övrigt samt sättet för röstberäkningen överensstämmer förslaget med 1921 års lag.

Under 9—11 §§ innehåller förslaget slutligen vissa stadganden angående protokoll över valförrättning samt om klagorätt m. m. Dessa stadganden ansluta sig såvitt angår val av borgmästare till motsvarande föreskrifter i 1921 års lag och beträffande rådmansval till bestämmelserna i lagen den 6 juni 1930 om kommunalstyrelse i stad.

Över processlagberedningens förslag ha utlåtanden inforrats från rikets hovrätter och samtliga länsstyrelser. Genom länsstyrelserna ha magistraterna och stadsfullmäktige i vissa städer, vilkas hörande kunde anses vara av särskilt intresse, erhållit tillfälle att yttra sig i ärendet. Av denna möjlighet ha vederbörande i allmänhet begagnat sig. Härjämte föreligga yttranden från styrelserna för svenska stadsförbundet och föreningen Sveriges stadsdomare.

En översiktlig redogörelse för innehållet i de avgivna yttrandena finnes intagen å s. 10—16 i propositionen.

I propositionen anför *föredragande departementschefen, statsrådet Bergquist*, följande:

»I nya rättegångsbalken förutsättes, såsom förut nämnts, att borgmästare och rådmän skola utnämnas av Kungl. Maj:t sedan val dessförinnan ägt rum. I överensstämmelse härmed har processlagberedningen upprättat det förslag till ändrad lydelse av § 31 regeringsformen som av 1944 års riksdag antagits såsom vilande.

I fråga om förfarandet vid valet upptager nya rättegångsbalken icke några bestämmelser utan hänvisar allenast till särskild lagstiftning. Beträffande borgmästarval meddelas för närvarande sådana föreskrifter i lagen den 14 mars 1921 om val av borgmästare i stad med magistrat m. m. Det torde, såsom beredningen framhållit, vara lämpligt, att de erforderliga reglerna om rådmansval förenas med dessa föreskrifter i en gemensam lag om städernas domarval. Det förslag till sådan lag som beredningen utarbetat är

upprättat i överensstämmelse med de allmänna principer beträffande tillsättning av stadsdomartjänst, vilka legat till grund för nyssnämnda förslag om ändrad lydelse av § 31 regeringsformen. I vissa yttranden ha erinringar med anledning av nu föreliggande förslag framställts mot att domartjänster, på sätt förslaget om ändring i regeringsformen förutsätter, skola tillsättas efter val. Någon anledning att på grund av vad sålunda anförts nu överväga en ändring av denna princip synes emellertid icke föreligga. Ej heller lär det böra ifrågakomma att avvika från föreskriften i nya rättegångsbalken, att rådman tillsättes av Kungl. Maj:t, eller att låta städernas förslagsrätt även beträffande borgmästartjänst utövas av stadsfullmäktige. De allmänna grunder på vilka förslaget till lag om val av borgmästare och lagfaren rådman i stad vilar torde därför böra godtagas.

Vad angår de särskilda bestämmelserna i förslaget synes föreskriften att ansökningar till stadsdomartjänster skola underställas hovrätten för yttrande ägnad att tillgodose önskemålet om bättre garantier för en tillfredsställande rekrytering av dessa tjänster, utan att därigenom städernas självbestämmningsrätt trädes för nära. I vissa remissyttranden har förordats, att hovrättens medverkan skulle begränsas till borgmästarval och att vid rådmansval motsvarande uppgift i stället skulle anförtros åt magistraten. I likhet med beredningen finner jag emellertid övervägande skäl tala för att hovrätten avger yttrande även vid rådmansval. Det särskilda intresse, som kan åberopas för att vid sådant val inhämta magistratens mening, torde lämpligast tillgodoses genom att magistraten, på sätt beredningen föreslagit, får tillkännagiva sina synpunkter i utlåtande till hovrätten. Visserligen har här emot erinrats, att svårigheter kunde uppstå, om hovrätten och magistraten vore av olika mening, men avgörande vikt torde ej böra fästas vid denna omständighet. Jag vill framhålla, att magistraten icke bör anses pliktig att i fråga om samtliga kandidater angiva den ordning, i vilken magistraten anser dem böra ifrågakomma.

I ett av de inkomna yttrandena har uttalats, att det vore önskvärt, att magistraten avgåve utlåtande till hovrätten även vid val av borgmästare. Som beredningen närmare utvecklat tala dock särskilda skäl mot en sådan ordning, och jag har därför icke ansett mig böra upptaga detta förslag.

Anledning torde icke föreligga att, såsom ifrågasatts av Stockholms magistrat, meddela bestämmelser om rätt för Kungl. Maj:t att förordna om nytt val, därest stadsfullmäktige vid rådmansval på samtliga förslagsrum uppfört sökande, som varken förordats av magistraten eller av hovrätten uppförts bland de tre främsta.

Beträffande innehållet i hovrättens yttrande, som icke skall kunna överklagas, har beredningen erinrat, att ett tidigare sakkunnigförslag, enligt vilket hovrätten skulle upprätta förslag å de tre sökande som med hänsyn till förtjänst och skicklighet främst borde ifrågakomma till befattningen, framkallat farhåga att frågan om sökandenas kompetens från administrativa och kommunala synpunkter icke komme att bliva tillbörligt beaktad. För att starkare framhålla att även dessa synpunkter borde komma till sin rätt har be-

redningen givit sitt förslag den avfattningen, att hovrätten skall avgiva yttrande rörande sökandena och ordningen mellan de tre, vilka enligt hovrättens mening med hänsyn till förtjänst och skicklighet samt lämplighet i övrigt för befattningen böra främst ifrågakomma vid valet. Häremot har i vissa remissyttranden erinrats, att omnämmandet av lämplighet såsom särskild befordringsgrund vid sidan av förtjänst och skicklighet icke stode i överensstämmelse med § 28 regeringsformen. Jag finner denna erinran befogad. Kravet på skicklighet läser utan något förtydligande tillägg innefatta krav på förmåga och lämplighet beträffande samtliga de funktioner som äro förknippade med den sökta befattningen. I de av Svea och Göta hovrätter samt hovrätten för Övre Norrland avgivna yttrandena har också framhållits, att särskild föreskrift i detta hänseende icke vore erforderlig till vägledning för hovrätterna. Enligt Svea hovrätts mening låge det i sakens natur, att hänsyn måste tagas även till tjänstemeriter på det administrativa området och av sökande åberopad särskild förtrogenhet med förhållandena i den stad, där befattningen skulle tillsättas.

Med anledning av vad Göta hovrätt i övrigt anfört rörande avfattningen av nu ifrågavarande bestämmelse vill jag framhålla, att det stundom kan vara önskvärt att hovrätten i en eller annan form uttalar ett omdöme om samtliga sökande. Med hänsyn härtill och då enligt beredningens förslag möjlighet föreligger att göra hovrättens uttalande om mindre kvalificerade sökande relativt summariskt, torde det icke finnas anledning att omredigera stadgandet i den riktning hovrätten antytt.

Ej heller synes det vara erforderligt att, såsom jämväl ifrågasatts, utfärda särskilda bestämmelser till vägledning för värdering av meriter i anledning av tjänstgöring vid skilda slag av domstolar och myndigheter. Jag förutsätter, att hovrätterna icke skola, med undervärdering av andra meriter, komma att ensidigt fästa avseende vid tjänstgöring inom den statliga domarkarriären.

I några remissyttranden har såvitt angår borgmästarval erinrats, att värdet av den garanti, som låge i hovrättens yttrande, ej obetydligt förringades av att möjlighet bibehållits att rösta även på personer som icke sökt befattningen. I detta hänseende har framhållits, att den som ansåge sig äga utsikter vid valet men befarade ett för honom ogynnsamt yttrande av hovrätten, kunde undandraga sig hovrättens prövning genom att icke uppträda som sökande. Emellertid har, såsom beredningen framhållit, rätten att rösta å annan än sökande i vissa fall visat sig vara till fördel, enär därigenom till borgmästare kunnat förvärvas personer som varit synnerligen lämpliga för befattningen men av särskilda skäl icke velat anmäla sig som sökande. Häremot har invänts att dessa personer måhända skulle öppet framträtt såsom sökande, om annan utväg att erhålla tjänsten icke stått till buds. De omständigheter som kunna föranleda vederbörande att intaga en avvaktande hållning kunna dock stundom för honom vara ganska vägende. Det förtjänar även framhållas, att det för de röstberättigade av olika anledningar kan bliva betydelsefullt att vid valet kunna gå utanför de sökandes krets, t. ex. om någon som

ansetts självskrivnen avliden, får annan tjänst eller eljest drager sig tillbaka. Det kan då vara önskvärt, att någon väl kvalificerad domare kan vidtalas att ställa sig till förfogande. Jag har av dessa skäl icke ansett mig böra frångå beredningens ståndpunkt, som överensstämmer med gällande lag. Kommer någon som icke sökt borgmästartjänsten på förslag, torde Kungl. Maj:t icke underlåta att, om det kan vara av betydelse, inhämta hovrättens yttrande om honom.

Med anledning av de erinringar som i övrigt framställts i remissyttrandena vill jag framhålla, att tillräckliga skäl icke torde föreligga att låta förfarandet för återbesättande av ledigbliven befattning taga sin början tidigare än nu eller att förkorta ansökningstiden till tjugu dagar. Fråga om anstånd med befattnings återbesättande kan ofta uppkomma först på ett ganska sent stadium, och den jämförelsevis långa ansökningstiden torde vara behövlig på grund av de speciella förhållandena vid borgmästarval. Att föreskriva en särskild, kortare ansökningstid vid rådmansval torde återigen icke vara motiverat. Ej heller har jag ansett lämpligt att förorda någon ändring av förslagets bestämmelser angående röstberäkningen, vilka oförändrade upptagits från 1921 års lag, eller att meddela föreskrift om att i kungörelse om borgmästarval skulle upptagas endast sådana sökande som hovrätten funnit behöriga till tjänsten.

Även vad beredningen eljest föreslagit har synts mig lämpligt och torde böra genomföras. I redaktionellt avseende läser emellertid förslaget böra underkastas en överarbetning. Bland annat torde för vinnande av större överskådlighet de närmare bestämmelserna om förfarandet vid borgmästarval och vid rådmansval böra upptagas i skilda avdelningar.»

Det genom förevarande proposition framlagda förslaget till lag om val av borgmästare och lagfaren rådmän är grundat på de principer för tillsättning av städernas domartjänster, som kommit till uttryck i 4 kap. 2 § nya rättegångsbalken ävensom i det av 1944 års riksdag såsom vilande antagna förslaget till ny lydelse av § 31 regeringsformen. Dessa principer kunna sägas innebära en kompromiss mellan å ena sidan önskemålet om ett förstatligande av städernas domstolväsen och å andra sidan städernas naturliga önskan att bibehållas vid ett visst medinflytande vid tillsättningen av ifrågavarande domartjänster. Vissa av de i förslaget upptagna bestämmelserna innebära ett fullföljande av nu antydda intresseavvägning. Det i 3 § föreslagna stadgandet att hovrätten skall avgiva yttrande rörande sökandena och ordningen mellan de tre, vilka enligt hovrättens mening med hänsyn till förtjänst och skicklighet böra främst ifrågakomma till den sökta befattningen, kan sålunda i viss mån komma att medföra en försvagning av städernas fria provningsrätt. Å andra sidan har rätten att vid borgmästarval rösta även på annan än sökande bibehållits i förslaget.

Utskottet, som i lagstiftningsfrågans nuvarande läge saknat anledning ingå i förnyad prövning av spörsmålen om stadsdomstolarnas förstatligande och

Utskottet.

om själva valprincipen, har vid sin granskning av det genom propositionen framlagda lagförslaget icke funnit anledning till erinran mot detsamma och får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 28, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 15 mars 1945.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit
från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Westman, Linnér, Ahlkvist, Krügel, Siljeström* och *Olofsson*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist* och *Werner*, fru *Gustafson* samt herrar *Ljungberg, Landgren, Rylander, Andersson* i Mölndal* och *Skoglund* i Umeå.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.